

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 22 lutego 2017 roku w sprawie z powództwa E. W. przeciwko J. M. o zapłatę 24.251 zł tytułem zachowku, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w pkt 1. zasądził od pozwanej J. M. na rzecz powódki E. W. kwotę 19 875 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 maja 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku (pkt 1a.) oraz ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty (pkt 1b.), zaś w pkt 2. umorzył postępowanie w pozostałej części. W pkt 3. Sąd zasądził od pozwanej J. M. na rzecz powódki E. W. kwotę 4.078 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana zaskarżając go w zakresie pkt 1. tj. co do kwoty zasądzanego roszczenia ponad kwotę 5.641,00 zł oraz co do rozstrzygnięcia w przedmiocie zasądzenia odsetek w całości, a także w zakresie punktu 3 wyroku dotyczącego rozstrzygnięcia o kosztach postępowania w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1. sprzeczność istotnych ustaleń sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym poprzez nieuwzględnienie jako długu spadkowego roszczenia żony spadkodawcy o rozliczenie nakładów z majątku osobistego K. W. (1) na majątek wspólny K. i K. małż. W. w wysokości 52 % wartości spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ul. (...), w sytuacji gdy okoliczność poniesienia tych nakładów oraz ich rozliczenia wynika z umowy zamiany lokali z dnia 7 stycznia 1983 r. sporządzonej w formie aktu notarialnego rep. A nr 1-56/83 oraz prawomocnego postawienia Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie o sygn. III Ns 1230/15;

2. naruszenia przepisów postępowania mających wpływ na treść rozstrzygnięcia, a to:

a) art. 365 §1 k.p.c. poprzez pominięcie treści prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie o sygn. III Ns 1230/15 w zakresie ustalenia nakładów z majątku osobistego żony spadkodawcy tj. K. W. (1) na majątek wspólny K. i K. małż. W.;

b) art. 233 §1 k.p.c. poprzez całkowicie dowolną ocenę dowodów i nieuwzględnienie jako długów spadkowych pełnej wysokości kosztów pogrzebu spadkodawcy wyliczonych przez powódkę na łączną kwotę 8.632,00 zł, a także nieuwzględnienie jako długów spadkowych kwoty 123,93 zł z tytułu zapłaconych przez powódkę zadłużenia spadkodawcy w (...) S. A., co doprowadziło do naruszenia przepisów prawa materialnego a to art. 922 §3 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i nieprawidłowe ustalenie wysokości substratu zachowku;

c) art. 233 §1 k.p.c. poprzez całkowicie dowolną ocenę dowodów sprzeczną z ustaleniami poczynionymi przez Sąd poprzez uznanie, że udział spadkowy po K. W. (2), który by przypadał powódce przy dziedziczeniu ustawowym wynosi 1/2 spadku, w sytuacji gdy spadkodawca pozostawił troje spadkobierców ustawowych, a zatem udział ten wynosi 1/3 spadku, co doprowadziło do naruszenia przepisów prawa materialnego a to art. 991 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie na rzecz powódki zachowku w wysokości 1/4 wartości substratu zachowku, tj. przy uwzględnieniu, że powódce przy dziedziczeniu ustawowym przypadałby udział 1/2 części spadku, w sytuacji gdy udział ten wynosi 1/3;

1. naruszenie przepisów prawa materialnego a to art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. poprzez zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 30 maja 2015 r., w sytuacji, gdy odsetki od zachowku mają charakter odszkodowawczy a obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu, zatem dopiero od chwili ustalenia wartości spadku i wysokości należnego zachowku można mówić o opóźnieniu się dłużnika w zapłacie.

W oparciu o wskazane zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 5.641,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wyrokowania do dnia zapłaty i

oddalenie powództwa w pozostałym zakresie oraz nieobciążanie pozwanej kosztami postępowania, a także zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od Pozwanej na rzecz Powódki kosztów postępowania apelacyjnego – kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest częściowo zasadna w zakresie dotyczącym należności głównej i skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu Rejonowego, za wyjątkiem rozważań dotyczących ustalenia udziału spadkowego, który przypadłby powódce przy dziedziczeniu ustawowym po K. W. (2), co skutkowało błędnym ustaleniem wysokości należnego powódce zachowku.

Nie sposób podzielić argumentacji przywiedzionej dla uzasadnienia obrazy przepisu art. 233 § 1 k.p.c., która sprowadza się w istocie do podważania dokonanej przez Sąd pierwszej instancji oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego poprzez przedstawienie alternatywnego stanu faktycznego, korzystnego dla skarżącej. Taki zabieg nie może doprowadzić do wzruszenia zaskarżonego orzeczenia, przede wszystkim dlatego, że apelujący nie wskazuje, jakich to konkretnie uchybień dopuścił się Sąd I instancji w toku przeprowadzanego rozumowania, które naruszałaby zasady logiki czy też przeczyły wskazaniom doświadczenia życiowego. Dla skutecznego postawienia zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. koniecznym jest wykazanie, które to konkretnie dowody były przedmiotem błędnej oceny Sądu oraz z jakich przyczyn. Apelująca tymczasem, jak wynika z uzasadnienia apelacji, nie tyle kwestionuje ocenę dowodów w sprawie przeprowadzonych co brak wyprowadzenia w oparciu o te dowody właściwych wniosków. Tymczasem przepis art. 233 § 1 k.p.c. reguluje jedynie kwestię oceny wiarygodności i mocy dowodowej przeprowadzonych w sprawie dowodów, a nie poczynionych ustaleń faktycznych, czy wyprowadzonych z materiału dowodowego wniosków, bądź też ich brak.

W żadnym razie nie może odnieść skutku również zarzut sprzeczności ustaleń Sądu I Instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Sprzeczność taka zachodzi bowiem wówczas, gdy istnieje dysharmonia pomiędzy treścią zebranego materiału, a wnioskami, do jakich dochodzi sąd na podstawie tego materiału. Sprzeczność taka jest zaś wynikiem uchybień w zakresie oceny dowodów stanowiących konsekwencję naruszenia zasad oceny dowodów zakreślonych przepisem art. 233 § 1 k.p.c., takich zaś uchybień strona apelująca nie wykazała. Apelujący zarzuca sprzeczność poczynionych ustaleń i wyprowadzonych przez Sąd I Instancji wniosków ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Niemniej jednak sprzeczności tej nie wykazuje. Samo zaś twierdzenie, iż zachodzi sprzeczność bez przytoczenia argumentów oraz dowodów w tym zakresie nie może służyć wykazaniu sprzeczności w materiale dowodowym oraz błędów w jego ocenie.

Przede wszystkim wskazać należy, że podstawą dokonania ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie stanowiły dowody z dokumentów w postaci kserokopii wniosku o podział majątku wspólnego, wezwania do zapłaty, zeznania dotyczącego majątku spadkowego oraz protokołu spisu inwentarza, testamentu notarialnego, aktów stanu cywilnego, faktur i pokwitowań, decyzji Zus o przyznaniu zasiłku pogrzebowego a także postanowienia Sądu o zniesieniu współwłasności i podziale majątku wspólnego. Sąd oparł się także na zeznaniach świadków. W ocenie Sądu Okręgowego Sąd I instancji sprostał standardom dotyczącym oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego sprawy, w tym zeznań świadków i w konsekwencji dokonał prawidłowych ustaleń. Sąd I Instancji nie tylko szczegółowo omówił, którym dowodom i w jakiej części nie przyznał waloru wiarygodności, ale też opisał dlaczego poszczególne dowody uznał za godne wiary i stanowiące podstawę ustaleń faktycznych.

Sąd I instancji prawidłowo ustalił, że strony w toku postępowania zgodnie przyznały, że wartość przedmiotowego lokalu wynosi 160.000 zł, a tym samym stan czynny spadku wynosi 80.000 zł. Trafne było również stanowisko Sądu I instancji, że do długów spadkowych należą długi spadkowe powstałe za życia spadkodawcy, które w niniejszej sprawie

obejmowały kwotę 494,90 zł z tytułu zadłużenia K. W. (2) na rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowym w Banku (...) S.A. uiszczoną przez pozwaną, a także koszty pogrzebu spadkodawcy obejmujące udokumentowaną przez pozwaną kwotę 3.332 zł. Sąd słusznie uznał przy tym, że wskazane przy tym koszty zostały w całości pokryte z zasiłku pogrzebowego otrzymanego przez pozwaną z ZUS w kwocie 4.694,48 zł. Choć Sąd I instancji nie zaliczył do kosztów pogrzebu kwoty 1260 z tytułu opłaty za plac cmentarny, to kwota ta również znalazła pokrycie w wypłaconym przez ZUS zasiłku pogrzebowym. Sąd I instancji przy ustaleniu wysokości poniesionych kosztów pogrzebu słusznie nie uwzględnił poniesionych przez pozwaną kosztów w wysokości 400 zł z tytułu opłaty za składanie i demontaż nagrobka. Biorąc bowiem pod uwagę datę śmierci spadkodawcy oraz datę wystawienia przedmiotowego rachunku, tj. 14 marca 2014 roku (rachunek - k. 25), a także okoliczności, na jakie wystawiono rachunek, brak było podstaw do stwierdzenia, by kwota ta poniesiona została w związku z pokryciem kosztów pogrzebu. Należało zgodzić się zatem ze stanowiskiem Sądu I instancji, że o ile zatem pozwana wskazywała w toku postępowania, iż koszty pogrzeby opiewały na łączną kwotę 8632 zł, a zatem przewyższały wysokość przyznanego zasiłku pogrzebowego, to jak słusznie stwierdził Sąd meriti – nie przedstawiła rachunków potwierdzających poniesienie wydatków we wskazanej wysokości lub innych dowodów np. zeznań świadków lub stron.

Nieuzasadniony był również zarzut pominięcia przez Sąd I instancji dowodu z treści prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi z dnia 26 listopada 2015 roku w sprawie o sygn. akt III NS 1230/15 w zakresie ustalenia nakładów z majątku osobistego żony spadkodawcy tj. K. W. (1) na majątek wspólny K. i K. małż. W.. Jak wynika z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku, wskazany dowód stanowił podstawę dokonania przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych, którego prawidłowa ocena dokonana w kontekście pozostałego materiału dowodowego zebranego w sprawie doprowadziła Sąd I instancji do prawidłowych wniosków, że o ile roszczenie dotyczące poczynienia przez K. W. (1) nakładów na majątek wspólny jej i męża w wysokości 52% wartości spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ul. (...) należy do długów spadkowych, to w niniejszej sprawie nie zostało udowodnione, że nakłady te rzeczywiście zostały poczynione przez matkę pozwaną. Pozwana nie przedstawiła bowiem w toku postępowania dowodowego żadnych wycień, wyceny, oszacowania wartości nieruchomości podlegających zamianie. Sąd trafnie wskazał przy tym, że o ile w postępowaniu w sprawie o sygn. akt III NS 1230/15 J. M. i jej matka K. W. (1) zgodnie ustaliły, że nakład K. W. (1) z jej majątku osobistego na majątek wspólny jej i męża wynosił 52% wartości spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ul. (...), a także zgodnie również przyznały, co znalazło wyraz w postanowieniu Sądu w tamtej sprawie, że zasadny jest zwrot na rzecz J. M. nakładów poczynionych przez nią na remont tego lokalu w kwocie 35 000 zł, to ta część postanowienia Sądu sformułowana została na zgodny wniosek jego stron, które nie są tożsame ze stronami niniejszego postępowania i ustalenia te nie wiążą Sądu orzekającego w sprawie o zachowek. Sąd Okręgowy powyższe stanowisko Sądu I instancji w pełni aprobuje, uznając podniesione w tym zakresie zarzuty, w szczególności art. 365 § 1 k.p.c. za całkowicie bezzasadne. Uwadze Sądu I instancji nie umknęła przy tym fakt, iż postępowanie w przedmiocie zniesienia współwłasności i podziału majątku wspólnego zostało wszczęte na wniosek matki pozwanej, złożony po upływie miesiąca od zgłoszenia przez powódkę wobec pozwanej roszczenia o zapłatę zachowku. Okoliczności w tym zakresie uzasadniały wątpliwości Sądu I instancji, jak również Sądu Okręgowego w składzie rozpoznającym niniejszą apelację, czy tego rodzaju działanie pozwanej mogło mieć na celu udaremnienie bądź ograniczenie roszczenia o zapłatę zachowku. Wskazać należy, że powódka nie brała udziału w postępowaniu o podział majątku wspólnego, dział spadku i zniesienie współwłasności, którego stronami były jedynie wnioskodawczynie K. W. (1) oraz J. M.. W toku tego postępowania 52% nakład K. W. (1) z majątku odrębnego na majątek wspólny z K. W. (2), ustalony został na mocy porozumienia stron z wyłączeniem jakiegokolwiek postępowania dowodowego w tym zakresie. W tym stanie rzeczy zawarte w pkt III postanowienia z dnia 26. (...), w sprawie o sygn. akt III NS 1230/15 ustalenie zmierzało w istocie do pomniejszenia substratu zachowku i było działaniem sprzecznym z celem postępowania o dział spadku. Tym samym Sąd I instancji słusznie uznał, że nie można jednoznacznie w sposób niebudzący wątpliwości stwierdzić, że rzeczywiście K. W. (1) poczyniła ze swojego majątku osobistego na majątek wspólny jej i męża określony nakład, i jaka ewentualnie była jego wysokość. Z tego względu Sąd prawidłowo nie wziął go pod uwagę przy ustalaniu podstawy do obliczenia zachowku i określając wielkość należnego powódce zachowku dokonując obliczenia czystej wartości spadku od kwoty 80.000 zł stanowiącej stan czynny spadku

odjął jedynie kwotę 494,90 zł uiszczoną przez pozwaną z tytułu zadłużenia K. W. (2) na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym w Banku (...) S.A., co dało kwotę 79 505,10 zł, co przesądza jednocześnie o bezzasadności zarzutu 922 § 3 k.c. sprowadzającego się do wykazania nieprawidłowego ustalenia wysokości substratu zachowku.

Rację ma natomiast strona apelująca podnosząc zarzut naruszenia art. 991 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie na rzecz powódki zachowku w wysokości $\frac{1}{4}$ wartości substratu zachowku, tj. przy uwzględnieniu, że powódce przy dziedziczeniu ustawowym przypadłby udział $\frac{1}{2}$ części spadku, w sytuacji gdy udział ten wynosi $\frac{1}{3}$. Przede wszystkim Sąd I instancji błędnie przyjął, że udział spadkowy, który przypadłby powódce przy dziedziczeniu ustawowym po K. W. (2) wynosi $\frac{1}{2}$.

Sąd I instancji opierając się na treści z art. 1011 k.c. trafnie wskazał, że wydziedziczonego traktuje się tak jakby nie dożył otwarcia spadku. W takiej sytuacji udział spadkowy, który przypadłby wydziedziczonemu przez spadkodawcę dziecku przypada jego zstępny. Okolicznością niesporną jest przy tym, że w chwili śmierci K. W. (2) pozostawił troje spadkobierców ustawowych: żonę K. W. (1), córkę J. M. oraz syna J. W.. W testamencie notarialnym z dnia 17 grudnia 2004 r. spadkodawca powołał do całego spadku po sobie swoją córkę J. M., a syna J. W. wydziedziczył. Skoro zatem powódka jest jedyną zstępną J. W., to udział który by jej przypadł przy dziedziczeniu ustawowym po K. W. (2) jest taki sam jak udział, który przypadłby jej ojcu J. W.. Udział ten wynosi zaś $\frac{1}{3}$, a nie jak przyjął Sąd I instancji $\frac{1}{2}$. Mając zatem na uwadze, iż substrat zachowku stanowi kwotę 79.505,10 zł, to zachówek należny powódce wynosi 13.250,85 zł, a nie jak zasądzono zaskarżonym wyrokiem kwotę 19.875,00 zł ($79.505,10 \text{ zł} : 3 = 26.501,70 \text{ zł} : 2 = 13.250,85 \text{ zł}$)

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądzoną w punkcie 1. kwotę 19.875 złotych obniżył do kwoty 13.250,85 zł.

Zmiana wyroku w zakresie roszczenia głównego skutkować musiała również zmianą rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przed Sądem pierwszej instancji. O kosztach tych należało orzec w oparciu o art. 100 zd. 1 k.p.c. stosując zasadę stosunkowego rozdzielenia tychże kosztów. Należy wskazać, iż powódka wygrała ostatecznie sprawę w 51%. W toku postępowania przed Sądem Rejonowym poniosła koszty w wysokości 6030 zł, na które złożyły się: opłata sądowa od pozwu: 1213 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika powódki: 4800 zł ustalone na podstawie § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015.1804) oraz kwota 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Strona pozwana poniosła natomiast koszty w wysokości 4.817 złotych obejmującej kwotę 4800 zł tytułem, wynagrodzenia pełnomocnika i kwotę 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Łącznie koszty poniesione przez obie strony wyniosły zatem 10.847 zł. Skoro zatem powódka wygrała ostatecznie proces w 51%, to powinna ona ponieść koszty w wysokości 4881,15 zł. Jeżeli zaś poniosła koszty w wysokości 6.030 zł, oznacza to, że do zwrotu na rzecz powódki pozostała kwota 1148,85 zł. I taką też kwotę należało zasądzić od pozwanej na rzecz powódki na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c.

Wbrew stanowisku strony apelującej brak było podstaw do zmiany orzeczenia w zakresie zasądzonych w wyroku odsetek. Wskazać bowiem należy, że orzeczenie zasądzające zachówek jest rozstrzygnięciem deklaratoryjnym, a samo zobowiązanie do zapłaty zachowku jest z natury rzeczy zobowiązaniem bezterminowym, które przekształca się w zobowiązanie terminowe stosownie do art. 455 k.c. w wyniku wezwania wierzyciela (uprawnionego do zachowku) skierowanego do dłużnika (spadkobiercy) do spełnienia świadczenia (tak Wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 13 czerwca 2013 r., II Ca 339/13, L. numer Numer (...)). W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd prawidłowo uznał, że skoro pozwana odebrała wezwanie w dniu 15 czerwca 2015 roku, który wyznaczał 14-dniowy termin na zapłatę, to od dnia 30 czerwca 2015 roku pozwana pozostawała już w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia. Z tego względu roszczenie odsetkowe zasługiwało na uwzględnienie. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację w tej części.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 226,64 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, ustalając, że pozwana wygrała ostatecznie sprawę w 47%.